

УДК 35:368.02

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-3-4-316-317-80-86>

ФУНКЦІОНАЛЬНА АДАПТАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ З ПОЗИЦІЇ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ

Шевцова О. Й., доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна
e-mail: ei.shevtsova@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9909-6502

***Анотація.** Метою дослідження є виявлення факторів впливу в процесі взаємодії із зовнішнім та внутрішнім середовищем банківської системи як складної ієрархічної економічної системи, що визначають відповідні зовнішні та внутрішні функції системи й формують умови функціональної адаптації банківського сектору економіки – складника її фінансової інфраструктури. Для отримання результатів дослідження застосовано класичний системний та структурно-функціональний методологічні підходи в частині визначення зовнішнього та внутрішнього середовища банківської системи. Послугувалися методами аналізу, синтезу, порівняння та аналогії для виявлення факторів впливу середовища на систему, PEST-аналізу для ідентифікації факторів впливу зовнішнього середовища та SWOT-аналізу для ідентифікації факторів впливу внутрішнього середовища на банківську систему України, методом класифікації та логічного аналізу внутрішніх та зовнішніх функцій банківської системи як складної економічної системи. У статті проаналізовано різні методологічні підходи в межах системного аналізу банківського сектору економіки. Обґрунтовано, що для ідентифікації факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на банківську систему необхідно послугуватися класичним системним та структурно-функціональним підходом. Виявлено фактори зовнішнього та внутрішнього впливу за групами та встановлено відповідні зовнішні та внутрішні функції банківської системи. Практична значимість дослідження полягає в можливості удосконалення механізму функціональної адаптації банківської системи до змін зовнішнього середовища.*

***Ключові слова:** зовнішнє середовище, внутрішнє середовище, фактори, функції, адаптація, банківська система.*

FUNCTIONAL ADAPTATION OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE FROM THE POSITION OF SYSTEM ANALYSIS

Shevtsova Olena, Doctor of Economics, Professor of Department of Finance, Banking and Insurance, Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine
e-mail: ei.shevtsova@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9909-6502

***Abstract.** Purpose. The purpose of the study is to identify influencing factors in the process of interaction with the external and internal environment of the banking system as a complex hierarchical economic system, which determine the relevant external and internal functions of the system and form conditions for the functional adaptation of the banking sector of the economy - a component of its financial infrastructure. Method. In order to obtain the results of the study, classical systemic and structural-functional methodological approaches were used in determining the external and internal environment of the banking system. The methods of analysis, synthesis, comparison and analogy were used to identify the factors influencing the environment on the system, PEST - analysis to identify the factors influencing the external environment and SWOT - analysis to identify the factors influencing the internal environment on the banking system of Ukraine, by the method of classification and logical analysis of internal and external functions banking system as a complex economic system. Results. He article analyzes various approaches to ensuring the financial security of banking institutions. The place of financial security management strategy in the system of corporate strategic management of the bank is considered. The need to take into account regulatory influences of the NBU on strategy formation was emphasized. Correspondence of threats and indicators of the bank's financial security was determined. Scientific novelty. It is substantiated that in order to identify the factors influencing the external and internal environment on the banking system, it is necessary to use the classic systemic and structural-functional approach. The classification of external and internal functions of the banking system was further developed in accordance with the factors influencing the external and internal environment. Practical importance lies in the possibility of improving the mechanism of functional adaptation of the banking system to changes in the external environment. The transformation of the functions of the banking system and its individual elements allows timely assessment of the potential of the system and the extent of changes in the future.*

***Key words:** external environment, internal environment, factors, functions, adaptation, banking system.*

JEL Classification: G210; E590; P500.

Постановка проблеми. Впродовж останніх років банківська система України опирається

серії потужних випробувань на здатність зберігати цілісність, що є важливою умовою її існування як складної економічної системи. Водночас вона продовжує залишатися фінансово та інституційно стійкою в періоди фінансової кризи, пандемії, військової агресії, забезпечувати економіку країни необхідними фінансовими послугами вчасно, у повному обсязі, що саме й очікується від банківської системи як фінансового посередника та інфраструктурного агента економіки країни. Повноцінне виконання всіх функцій банківською системою, окремими банками можливо за рахунок перманентної адаптації до змін у зовнішньому середовищі системи та до її внутрішніх змін. Національному банку України вдається не тільки зберігати банківський сектор економіки в умовах нових викликів, але й зміцнювати його, приймаючи дуже складні регуляторні рішення. Серед проблем, які постають перед регулятором та банківською системою, багато таких, що ніколи ще не вирішувалися. Завданням сучасної фінансової теорії та практики є вивчення й теоретичне обґрунтування природи цих явищ та подій. Інструментарій системного аналізу є таким, що може допомогти науковому та практичному розгляду таких складних процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематикою оцінки поточного стану банківської системи, процесів її розвитку в умовах війни займаються Д. М. Гладких, Г. П. Бортніков [1], В. В. Коваленко [2], О. О. Любич [1], В. І. Міщенко, С. В. Міщенко, С. В. Науменкова [3], Л. С. Федевич [4], Н. М. Шелудько, С. Є. Шишков [5] та інші.

Питання застосування системного підходу в науковому дослідженні економічних систем щодо удосконалення управління, адаптації до сучасних проблем розглядають І. В. Гречина [6], Н. А. Кизима, Т. С. Клебанова [7], В. Ю. Філіпов [8]. Системний підхід у дослідженні елементів інфраструктури досліджують Л. М. Баценко, Р. В. Галенін [9].

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Науковці та практики оцінюють в своїх роботах поточний стан банківської системи та регулятивні впливи Національного банку України в несприятливих умовах переважно методами фундаментального та фінансово-економічного аналізу. Системними підходами в дослідженні процесів розвитку банківської системи та її регулювання послуговуються фрагментарно або не в повній мірі. Частіше застосовуються конструктивний і нормативний підходи вирішення проблем у межах конструювання ефективної системи, формування нормативної бази для її трансформації. Також поширені комплексний і ситуаційний підходи, для яких характерним є аналіз системи з різних боків або визначення її проблемної зони і поєднання результатів дослідження з метою оцінки та прогнозу розвитку. Вважаємо, що розгляд банківської системи потребує класичного системного та структурно-функціонального підходів. Саме вони надають можливість визначити взаємовплив із зовнішнім та внутрішнім середовищем системи у функціональній площині, оцінити та спрогнозувати потенціал цієї взаємодії.

Метою дослідження є виявлення факторів впливу в процесі взаємодії із зовнішнім та внутрішнім середовищем банківської системи як складної ієрархічної економічної системи, що визначають відповідні зовнішні та внутрішні функції системи та формують умови функціональної адаптації банківського сектору економіки як складника її фінансової інфраструктури.

Основний матеріал. Системний підхід для розгляду еволюції формування, дослідження процесів функціонування та розвитку стосовно банківської системи визначаємо найбільш природним. Можливість чітко визначити межі банківської системи, її елементи та вхідні потоки ресурсів, вихідні потоки фінансових послуг та інших результатів діяльності полегшує проведення перших етапів системного аналізу цієї складної інфраструктурної економічної системи.

Сучасна методологія системного аналізу економічних систем спрямовується на визначення їх потенціалу [6], перспектив розвитку з урахуванням різновекторних факторів-збурень, що призводять до виникнення все нових і нових ризиків. Більшість факторів для систем макроекономічного рівня мають загальний характер впливу на окремі системи та їх підсистеми. Найбільшої уваги дослідників вимагають фактори-збурення, які є специфічними для різних ринків або видів економічної діяльності. Саме вони потребують додаткової уваги щодо визначення причино-наслідкових зв'язків окремих факторів і відповідних ризиків діяльності, розробки методик їх ідентифікації, оцінки вразливості системи і формування

інструментарію протидії в системах ризик-менеджменту, антикризового управління.

Процедури ризик-менеджменту або антикризового управління в межах окремої системи спираються на її можливості адаптації до зовнішнього середовища, що постійно змінюється [7], ґрунтуються на спроможності системи до саморегулювання в ринкових умовах. Завданням дослідників та практиків є розробка управлінських та регулюючих механізмів адаптації системи, трансформації в межах підтримки її цілісності.

Цілісність системи розглядається в якості її базової характеристики. Саме цілісність дає можливість визначити межі системи. Наступними характеристиками, які додають системі власне ознаки системності – це функції, які вона виконує як система. Ідентифікація комплексу функцій, встановлення їх відповідності до структури системи потребує структурно-функціонального методологічного підходу до реалізації системного аналізу. Кожен елемент системи виконує власні функції. Виконання загальних функцій всією системою визначає її цілісність.

До загальних системоутворюючих функцій належать такі як реакція системи на зовнішнє середовище, альтернативність виходу результатів системи, досягнення загальних цілей, наявність і здійснення руху за відповідною траєкторією розвитку. Загальні функції системи надають нам можливість виявити її активність, стійкі взаємозв'язки окремих елементів, або підсистем між собою та із системою в цілому.

Стійкі реакції системи на зовнішнє середовище формують додатковий набір зовнішніх функцій. Для банківської системи до таких функцій стосовно впливів зовнішнього середовища відносимо підтримку фінансової стійкості, спрямованість на формування ресурсної та клієнтської бази, створення довіри на основі побудови прозорої взаємодії з клієнтами та контрагентами з різних секторів фінансового ринку та реальної економіки, функції адаптації до змін зовнішнього середовища. Банківська система є елементом фінансової інфраструктури економіки країни, тому для неї характерне виконання обслуговуючої функції по відношенню до надсистем. Надсистемами для банківської системи є фінансовий ринок та економіка країни.

У таблиці 1 зроблено спробу виявлення факторів впливу зовнішнього середовища на банківську систему України.

Таблиця 1.

PEST-аналіз факторів впливу зовнішнього середовища на банківську систему України, 2022-2023 рр.

<p>Р (політичні)</p> <ul style="list-style-type: none"> – погіршення політичної ситуації в країні через повномасштабне російське вторгнення в Україну; – державне (через НБУ) регулювання конкуренції під час війни посилилося і віддавалися переваги державним банкам 	<p>Е (економічні)</p> <ul style="list-style-type: none"> – зниження платоспроможності населення; – інфляція; – ускладнена економічна ситуація в країні через російсько-українську війну; – підвищений попит на кредитні ресурси не підкріплений відповідною кредитоспроможністю позичальників
<p>S (соціальні)</p> <ul style="list-style-type: none"> – демографічне скорочення; – міграція та загибель людей через воєнні дії на території країни; – екологічні проблеми; – людські цінності 	<p>Т (технологічні)</p> <ul style="list-style-type: none"> – технологічний розвиток; – потенціал інновацій; – цифровізація; – доступ до новітніх технологій; – проблеми з технікою через віяльні відключення світла, кібератаки; – фізична втрата частини фондів та ресурсів

Джерело: складено автором за матеріалами [10-12]

Перелік факторів не є повним, що дає скоріше напрям для подальших досліджень. Зовнішнє

середовище по відношенню до банківської системи досить неоднорідне. Інституційна частина зовнішнього середовища різного рівня (фінансового ринку або економіки країни) складається з підсистем, які організовано здебільшого у відповідності до законодавчої бази та вимог регуляторів ринку. В частині поведінки клієнтів банківської системи зовнішнє середовище відзначається певною хаотичністю.

Проведення PEST-аналізу виявило найбільший вплив серед усіх факторів зовнішнього середовища тих, що мають політичний характер через складну довгострокову воєнно-політичну ситуацію в країні, що ускладнюється повномасштабним російським вторгненням в Україну. До того ж політичні фактори негативно вплинули і на всі інші. Так, в економічному аспекті спостерігається попит на кредити, що неможливо реалізувати через підвищені ризики в сучасних умовах, тому знижуються темпи надання кредитних послуг через зниження рівня платоспроможності суб'єктів господарювання та населення.

Щодо соціальних факторів, то тут спостерігається значна міграція населення в інші міста, регіони, або країни, що може стати причиною відмови від користування послугами банку. Водночас відбуваються не тільки природні демографічні коливання, а й значне скорочення населення країни через війну. Технологічні фактори зазвичай мають позитивний вплив на розвиток банківської системи, проте протягом другого півріччя 2022 року існувала проблема систематичних відключень світла, що заважало робочому банківському процесу, значно збільшилась частота кібератак на сервери державних інституцій України, окремі банківські установи.

По відношенню до внутрішнього середовища банківської системи необхідно також визначити внутрішні функції складної економічної системи.

У складній економічній системі за елементами закріплюються певні функціональні дії. Для банків на законодавчому та інструктивному рівні визначаються процедури реєстрації, ліцензування, організації діяльності, звітності, встановлюються нормативи управління фінансовими ресурсами.

Національний банк України здійснює банківське регулювання та нагляд по відношенню до банківських установ, координацію та узгодження спільних функцій. Такою спільною функцією є організація функціонування платіжних систем [3].

Для ідентифікації факторів впливу внутрішнього середовища на банківську систему краще застосувати SWOT-аналіз (табл.2).

Таблиця 2.

SWOT-аналіз факторів впливу внутрішнього середовища на банківську систему України, 2022-2023 рр.

<p>Сильні сторони (S):</p> <ul style="list-style-type: none"> – активний розвиток за напрямком діджиталізації; – широкий спектр послуг; – достатня внутрішня ресурсна база 	<p>Можливості (O):</p> <ul style="list-style-type: none"> – прийняття чіткої соціальної позиції; – розробка нових послуг (удосконалення існуючих); – мінімізація технічних проблем; – збільшення спектру платіжних послуг
<p>Слабкі сторони (W):</p> <ul style="list-style-type: none"> – відносно низький рівень капіталізації; – недостатня диверсифікація активних операцій в умовах війни; – благодійна діяльність частіше за рахунок клієнтів; – не достатньо розгалужена інфраструктура банківської системи; – обмеженість джерел поповнення фінансових ресурсів 	<p>Загрози (T):</p> <ul style="list-style-type: none"> – санкції з боку регулятора; – відключення світла й ризик майнової шкоди через воєнні дії; – низька платоспроможність населення; – інфляція; – посилення конкурентних позицій банків з іноземним капіталом; – зниження рівня довіри від наявних та потенційних клієнтів

Джерело: складено автором за матеріалами [10-12]

SWOT-аналіз визначає значну залежність банківської системи, її елементів – окремих банків – від розвитку інформаційно-технологічних процесів, коливань настрою клієнтів та розширення спектру загроз і ризиків. Збереження цілісності системи та її рівноваги забезпечується її здібністю до функціональної адаптації. З одного боку – це розвиток зовнішніх та внутрішніх функцій для самоорганізованого пристосування до змін відповідного середовища. З іншого, підвищення рівня керованості завдяки удосконаленню грошово-кредитного регулювання Національного банку України. Через розширення спектру фінансових інститутів, дію яких регулює Національний банк України (НБУ), змінилась його позиція по відношенню до банківської системи в межах проведення системного аналізу.

У вузькому розумінні НБУ залишається регулятором банківської системи і може розглядатися як елемент цієї складної економічної системи. Тоді система має ієрархічний характер, що пояснюється дворівневою структурою банківського сектору України. Водночас у розширеному спектрі повноважень НБУ є регулятором більшості фінансових інститутів фінансового ринку. Дуальний характер функціонального положення НБУ в такому разі може відносити державного регулятора до елемента надсистеми по відношенню до банківського сектору. Дві різні структури банківської системи при проведенні системного аналізу впливають на виявлення додаткових функціональних зв'язків та залежностей і на вибір різного економіко-математичного інструментарію при визначенні потенціалу системи та прогнозуванні параметрів її діяльності.

В економічних реаліях, що склалися у 2022-2024 рр. НБУ продовжує проведення інтервенцій на валютному ринку з метою підтримки курсу гривні та рівня пропозиції валюти в межах попиту. Цей захід дозволяє укріпити національну валюту навіть в умовах замороження валютного курсу, стримувати тиск на валютному ринку, спричинений емісією гривні. Також це має збалансувати ринок експортерів та імпортерів задля утримання валютного курсу. Перехід до керованого гнучкого курсоутворення для юридичних осіб сприяє поступовому переходу до ринкових принципів валютного регулювання. Повільність таких процесів обумовлено затяжним характером війни.

Підвищувати економічні нормативи для діяльності банківських установ нині недоцільно, адже установи протягом аналізованих років за період

2018-2022 рр. виконували всі встановлені норми по ним. Збільшення вимог по формуванню регулятивного капіталу створить додаткове фінансове навантаження на установи замість укріплення їх платоспроможності і стабільності. Замість цього включається система реорганізації структурування капіталу банків та оновлення відповідного нормативного інструментарію [12].

Регулятору необхідно продовжувати надавати 100% гарантію на вклади юридичних та фізичних осіб у комерційних банках. Цей захід дозволяє зберегти довіру споживачів банківських послуг до системи комерційних банків, зберегти та збільшити існуючі обсяги залучених депозитів у банківських установах країни.

Доцільним є продовження застосування диференційного підходу до рефінансування комерційних банків країни, що дозволить поліпшити фінансовий стан банків в умовах збільшення витрат на формування резервів та зменшення доходів внаслідок введених обмежень на валютні операції, недоотримання комісійних та процентних доходів через зменшення рівня платоспроможності клієнтської бази впродовж війни.

Збільшення обсягів формування обов'язкових резервів нині недоцільно через те, що велика питома вага ресурсів банківських установ вже направлена на їх формування. Додаткове фінансове навантаження на їх функціонування не є доцільним заходом. Оптимальними є зміни у складі та структурі обов'язкових резервів, що обумовлюється поточною ситуацією.

Висновки. Функціональна адаптація банківської системи України до змін зовнішнього середовища в умовах війни має переважно спиратися на кероване регулювання діяльності системи. Регуляторні впливи з боку Національного банку України, як вказує практика та результати аналізу, мають достатній спектр інструментарію щодо збереження цілісності системи, щодо її збалансування разом з активним впровадженням оновлених моделей регулювання. При пошуку практичних шляхів підвищення якості

грошово-кредитного регулювання Національного банку України було запропоновано

такі рішення: зосередження на забезпеченні цінової стабільності, зміщення акценту на використання в якості інструмента операцій на відкритому ринку, залучення іноземних інвесторів до купівлі ОВДП, продовження 100% гарантування вкладів фізичних та юридичних осіб у комерційних банках, створення та використання у рефінансуванні дисконтних домів в якості посередників між Нацбанком та комерційними банками країни, використання казначейських векселів, збільшення відкритості статистичної звітності та результатів роботи Національного банку України тощо. Щодо заходів із забезпечення стабільності банківської системи, то регулятору слід утриматися від збільшення економічних нормативів роботи комерційних банків та зростання обсягів формування обов'язкових резервів, які має система через їх обслуговування.

Застосування системного аналізу по відношенню до процесів функціональної адаптації банківської системи має розвивати методичні основи оцінки потенціалу банківської системи по відношенню до різних рівнів надсистем: фінансового ринку або економіки країни. Розвитку потребує також встановлення відповідності між факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на банківську систему та її зовнішніми і внутрішніми функціями. Це значно полегшить перехід до формалізованого представлення процесів функціонування в економіко-математичній формі.

Список літератури

1. Бортніков Г. П., Любіч О. О., Гладких Д. М. Державні банки в умовах воєнного стану: ключові проблеми та заходи реагування. *Фінанси України*. 2022. №4. С. 67-91.
2. Коваленко В. В. Фінансова безпека банків в умовах воєнного стану. *Міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір»*. 2022. №4. С. 81-93. URL: <http://fpnpu.cibs.ubs.edu.ua/article/view/272736>. (дата звернення: 20.03.2024).
3. Міщенко В. І., Науменкова С. В., Міщенко С. В. Управління операційними ризиками в платіжних системах. *Економічний простір*. 2023. №183. С.79-87.
4. Федевич Л. С., Ливдар М. В. Облігації внутрішньої державної позики як інструмент для інвестицій та підтримки економіки України. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*, 35 (2022). С. 136-140. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/domestic-government-bonds-as-a/> (дата звернення: 20.03.2024).
5. Шелудько Н. М., Шишков С. Є. Національний банк України в умовах воєнного стану: ефективність дій на ринках капіталу. *Фінанси України*. 2022. №5. С. 61-85.
6. Гречина І. В. Системний підхід як методологічна основа дослідження потенціалу економічних систем. *Економічний аналіз*. 2010. Випуск 7. С. 15–18. URL: https://econa.at.ua/Vypusk_7/grechyna.pdf (дата звернення: 20.03.2024).
7. Адаптивные модели в системе принятия решений: монографія; под ред. Н. А. Кизима, Т. С. Клебановой. Х.: ИНЖЭК, 2007. 368 с.
8. Філіппов В. Ю. Системно-інтегроване управління розвитком підприємництва за імперативами сталого розвитку в інформаційно-інноваційній економіці. Дис... на здобуття... д-ра екон. наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2020. 516 с.
9. Баценко Л. М., Галенін Р. В. Сучасні виклики теорії та практики міжнародних комунікацій в системі адміністративного управління організації в умовах сталого розвитку: системний підхід. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка та управління»*. 2023. Випуск 53. С. 58-66. URL: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/85/81>. (дата звернення: 20.03.2024).
10. Інфляція залишатиметься помірною, а економіка відновлюватиметься. Національний банк України. 01.02.2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-zalishatimetsya-pomirnoyu-a-ekonomika-vidnovlyuva-timetsya--inflyatsiyuy-zvit-nbu>. (дата звернення: 20.03.2024).
11. Наумов С. В. Як банки переживають другий рік великої війни. Економічна правда. 22.01.2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/22/708991/>. (дата звернення: 20.03.2024).

20.03.2024).

12. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану (грудень 2023р.-січень 2024 р) (2024). Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voennoho-17> (дата звернення: 20.03.2024).

References

1. Bortnikov, H. P., Lyubich, O. O., Hladkyh, D. M. (2022). State banks during wartime: key issues and response measures. *Finansy Ukrainy*, 4, 67-91. [In Ukrainian].
2. Kovalenko, V. V.(2022). Financial security of banks under martial law. *Mizhnarodnyi naukovo-praktychnyi zhurnal «Finansovyi prostir»*, 4, .81-93. doi: <http://fpnpu.cibs.ubs.edu.ua/article/view/272736/>. (accessed 20 March 2024). [In Ukrainian].
3. Mishchenko, V. I., Naumenkova, S. V. Mishchenko, S. V. (2023). Operational risk management in payment systems. *Ekonomichnyi prostir*, 183, 79-87. [In Ukrainian].
4. Fedevych, L. S., Lyvdar M. V. (2022). Domestic state loan bonds as a tool for investment and support of the economy of Ukraine. *Elektronne naukove fakhove vydannia z ekonomichnykh nauk «Modern Economics»*, 35, 136-140. doi: <https://modecon.mnau.edu.ua/domestic-government-bonds-as-a/>. (accessed 20 March 2024). [In Ukrainian].
5. Sheludko, N. M., Shyshkov, S. Ie. (2022). The National Bank of Ukraine under the conditions of martial law: the efficiency of actions on the capital markets. *Finansy Ukrainy*, 5, 61-85. [In Ukrainian].
6. Hrechyna, I. V. (2010). The system approach as a methodological basis for researching the potential of economic systems. *Ekonomichnyi analiz*, 7, 15–18. Retrieved from https://econa.at.ua/Vypusk_7/grechyna.pdf (accessed 20 March 2024). [In Ukrainian].
7. *Adaptyvnye modely v systeme pryniatyia reshenyi.* (2007). pod red. N. A. Kyzyma, T. S. Klebanovoi. Kh.: YNZhЭK. [In Ukrainian].
8. Filippov, V. Iu.(2020). System-integrated management of the development of entrepreneurship according to the imperatives of sustainable development in the information and innovation economy. (D. Sc. Thesise) *Economy and enterprise management (by types of economic activity)*. Odessa. Odessa National Polytechnic University . [In Ukrainian].
9. Batsenko, L. M., Halenin, R. V. (2023). Modern challenges of the theory and practice of international communications in the system of administrative management of the organization in conditions of sustainable development: a systemic approach. *Zbirnyk naukovykh prats DUIT. Serii «Ekonomika ta upravlinnia»*, 53, 58-66. doi: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/85/81>. (accessed 20 March 2024). [In Ukrainian].
10. *Infliatsiia zalyshatymetsia pomirnoiu, a ekonomika vidnovliuvatymetsia.* Natsionalnyi bank Ukrainy. (2024). Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-zalishatymetsya-pomirnoyu-a-ekonomika-vidnovlyuvatime-tsia—inflyat-syinyi-zvit-nbu> (accessed 20 March 2024). [In Ukrainian].
11. Naumov, S. V. (2024). How banks survive the second year of the great war. *Ekonomichna Pravda*. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/22/708991/> (accessed 20 March 2024). [In Ukrainian].
12. Review of tools to support financial stability under martial law (December 2023-January 2024). (2024). National Institute for Strategic Studies. Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voennoho-17> (accessed 20 March 2024). [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.03.2024

Прийнята до публікації 15.03.2024